سنگال چگونه فوتبال آفریقا را تسخیر کرد

امپراطوری شیرها

فرخ حسابی/ در قاره‌ای که فوتبال اغلب میان بی‌ثباتی مدیریتی، بحران‌های مالی و نسل‌های مقطعی ستاره‌ها گرفتار می‌شود، تیم ملی سنگال مسیری متفاوت را انتخاب کرد؛ مسیری که از دل ناکامی و فروپاشی آغاز شد و به ساختن یکی از کامل‌ترین پروژه‌های فوتبالی آفریقا انجامید. امروز «شیرهای ترانگا» فقط یک تیم قدرتمند نیستند، بلکه به الگویی برای توسعه فوتبال در قاره سیاه تبدیل شده‌اند؛ الگویی که بر پایه صبر، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی شکل گرفته است.

تولد یک قدرت تازه در فوتبال آفریقا

تیم ملی سنگال که زیر نظر فدراسیون فوتبال این کشور اداره می‌شود، از زمان استقلال سنگال از فرانسه در سال ۱۹۶۰ به‌تدریج وارد عرصه فوتبال بین‌المللی شد. نخستین بازی رسمی این تیم در سال ۱۹۶۱ برابر داهومی، بنین فعلی، برگزار شد و با شکست ۳ بر ۲ به پایان رسید. سنگال در سال ۱۹۶۵ برای نخستین بار در جام ملت‌های آفریقا حضور یافت و در همان تورنمنت به مقام چهارمی رسید، اما پس از آن سال‌ها میان صعود و ناکامی سرگردان بود.

دهه‌های ابتدایی فوتبال سنگال، بیش از آنکه با افتخار همراه باشد، دوره‌ای از بی‌ثباتی و فرصت‌های ازدست‌رفته بود. این تیم گاهی در جام ملت‌های آفریقا درخششی کوتاه داشت، اما فاقد ساختاری بود که بتواند موفقیت را به روندی پایدار تبدیل کند. با این حال، همه چیز در آغاز هزاره جدید تغییر کرد؛ جایی که فوتبال سنگال برای نخستین بار جهان را وادار به تحسین کرد.

شبی که جهان سنگال را شناخت

جام جهانی ۲۰۰۲ کره جنوبی و ژاپن نقطه عطف تاریخ فوتبال سنگال بود. تیمی که برای نخستین بار به جام جهانی رسیده بود، در دیدار افتتاحیه برابر فرانسه، قهرمان وقت جهان، قرار گرفت و با گل تاریخی پاپا بوبا دیوپ به پیروزی رسید؛ بردی که هنوز یکی از بزرگترین شگفتی‌های تاریخ جام جهانی محسوب می‌شود.

سنگال در ادامه با تساوی مقابل دانمارک و اروگوئه از مرحله گروهی صعود کرد و سپس با گل طلایی آنری کامارا سوئد را شکست داد تا به جمع هشت تیم برتر جهان برسد. آنها در نهایت برابر ترکیه در وقت اضافه شکست خوردند، اما تبدیل به دومین تیم آفریقایی تاریخ شدند که به یک‌چهارم نهایی جام جهانی می‌رسد؛ اتفاقی که جایگاه فوتبال سنگال را برای همیشه تغییر داد.

با وجود آن موفقیت بزرگ، ساختار مدیریتی فوتبال سنگال آمادگی بهره‌برداری از «نسل طلایی» را نداشت. تیمی که به فینال جام ملت‌های ۲۰۰۲ رسیده بود و جهان را در جام جهانی شگفت‌زده کرده بود، در سال‌های بعد دچار افت شد و حتی نتوانست به جام جهانی ۲۰۱۰ صعود کند.

آغاز بازسازی

سال ۲۰۰۹ را می‌توان نقطه آغاز سنگال مدرن دانست. پس از سال‌ها انتقاد و ناکامی، فدراسیون فوتبال سنگال دستخوش تغییرات اساسی شد و آگوستین سنگور ریاست آن را بر عهده گرفت. برخلاف بسیاری از کشورهای آفریقایی که با هر شکست مسیرشان را تغییر می‌دهند، سنگال تصمیم گرفت پروژه‌ای بلندمدت تعریف کند.

این پروژه شامل بازسازی ساختار لیگ‌ها، توسعه فوتبال پایه، ایجاد مراکز آموزشی و اعتماد به مربیان داخلی بود. آکادمی‌هایی مانند «ژنراسیون فوت» و «دیامبارس» که از اوایل دهه ۲۰۰۰ فعالیت خود را آغاز کرده بودند، به ستون‌های اصلی تولید استعداد تبدیل شدند. همین آکادمی‌ها بعدها ستاره‌هایی را به فوتبال اروپا معرفی کردند که نه‌تنها کیفیت فنی بالایی داشتند، بلکه از نظر ذهنی و تاکتیکی نیز آماده رقابت در سطح بالا بودند.

در این دوره، فوتبال سنگال به‌جای تکیه صرف بر استعداد خام، روی ساختار تمرکز کرد؛ تغییری که آرام اما بنیادین بود.

ثبات، سلاح پنهان شیرهای ترانگا

اگر بخواهیم مهم‌ترین راز موفقیت سنگال را در یک کلمه خلاصه کنیم، آن کلمه «ثبات» است. در شرایطی که بسیاری از تیم‌های آفریقایی مدام مربیان خود را تغییر می‌دهند، سنگال سال‌ها به آلیو سیسه اعتماد کرد؛ کاپیتان تیم تاریخی ۲۰۰۲ که بعدها هدایت نسل جدید را بر عهده گرفت.

سیسه توانست هویتی روشن برای تیم ملی بسازد؛ تیمی منظم، فیزیکی، سریع و از نظر ذهنی مقاوم. حضور بازیکنانی چون سادیو مانه، کالیدو کولیبالی و ادریسا گانا گئیه، در کنار نسل تازه‌ای از استعدادها، باعث شد سنگال نه‌تنها به تیمی قدرتمند، بلکه به مجموعه‌ای با شخصیت قهرمانی تبدیل شود. این روند در جام ملت‌های ۲۰۱۹ به آستانه موفقیت رسید، اما شکست برابر الجزایر در فینال بار دیگر حسرت را برای سنگالی‌ها زنده کرد. با این حال، همان شکست سکوی پرتابی برای بلوغ تیم شد.

قهرمانی تاریخی در آفریقا

جام ملت‌های آفریقا ۲۰۲۱ که به‌دلیل همه‌گیری کرونا در سال ۲۰۲۲ برگزار شد، مهم‌ترین لحظه تاریخ فوتبال سنگال را رقم زد. شیرهای ترانگا پس از عبور از مرحله گروهی و شکست تیم‌هایی چون کیپ‌ورد، گینه استوایی و بورکینافاسو، در فینال به مصر رسیدند.

بازی پس از ۱۲۰ دقیقه بدون گل به ضربات پنالتی کشیده شد و سادیو مانه، ستاره بزرگ تیم، پنالتی قهرمانی را به گل تبدیل کرد تا سنگال برای نخستین بار قهرمان آفریقا شود. داکار غرق در جشن شد و میلیون‌ها نفر به خیابان‌ها آمدند؛ جشنی که بسیاری آن را بزرگترین شادی ملی تاریخ سنگال توصیف کردند.

این قهرمانی فقط یک جام نبود؛ شکستن مانعی روانی بود که سال‌ها روی فوتبال سنگال سایه انداخته بود. از آن لحظه، سنگال دیگر فقط تیمی مستعد نبود؛ تیمی بود که بلد بود قهرمان شود.

مدلی برای آینده فوتبال آفریقا

موفقیت‌های سنگال به قهرمانی ۲۰۲۱ محدود نماند. این کشور در سال‌های بعد جام ملت‌های آفریقا، قهرمانی فوتبال ساحلی، قهرمانی جوانان و موفقیت در رده‌های پایه را تجربه کرد تا نشان دهد موفقیتش اتفاقی نیست. حضور گسترده بازیکنان سنگالی در لیگ فرانسه و سایر لیگ‌های اروپایی نیز نشان‌دهنده عمق استعدادیابی در این کشور است.

البته فوتبال سنگال همچنان با چالش‌هایی روبه‌رو است. لیگ داخلی این کشور هنوز نیمه‌حرفه‌ای است، امکانات زیرساختی محدود است و مهاجرت سریع استعدادها به اروپا، کیفیت رقابت داخلی را کاهش می‌دهد. با این حال، تفاوت امروز سنگال با گذشته در این است که این کشور حالا «سیستم» تولید بازیکن و موفقیت را ساخته است.

شاید مهم‌ترین دستاورد فوتبال سنگال همین باشد؛ اینکه موفقیت را از حالت یک معجزه کوتاه‌مدت خارج کرده و آن را به محصول یک پروژه بلندمدت تبدیل کرده است. شیرهای ترانگا امروز فقط برای جام‌ها نمی‌جنگند؛ آنها تصویری تازه از آینده فوتبال آفریقا ارائه می‌دهند؛ آینده‌ای که در آن برنامه‌ریزی، ثبات و اعتماد به ساختار، مهم‌تر از هیجان لحظه‌ای است.

آخرین فرصت بزرگ سادیو

با وجود حضور در النصر از سال ۲۰۲۳، همچنان سادیو مانه بزرگترین مهره فوتبال سنگال در ترکیب تیم ملی این کشور محسوب می‌شود. مانه که عنوان بهترین گلزن تاریخ فوتبال ملی این کشور را یدک می‌کشد و به دلیل شخصیت و فعالیت‌های خیرخواهانه‌اش در سنگال محبوبیت بالایی دارد، پس از دو دوره حضور در جام جهانی امیدوار است تا این بار داستان متفاوتی را در لباس سبز و سفید سنگال در جام جهانی رقم بزند. البته که اسطوره لیورپول و بازیکن سابق بایرن در ترکیب تیم ملی سنگال تنها نیست و ستارگانی چون منـدی و کولیبالی به عنوان بازیکنان باتجربه این تیم، اندیابه به عنوان یک ستاره تکنیکی و جوان و نیکولاس جکسون به عنوان بازیکنی که در چلسی و بایرن بازی‌های بزرگ زیادی را تجربه کرده، مانه را در ترکیب تیم ملی سنگال همراهی می‌کنند.

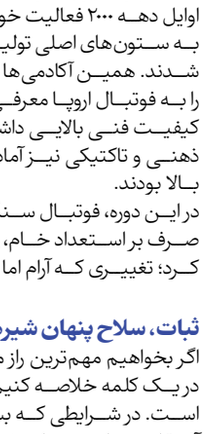

تیاو؛ مردی که فینال آفریقا را به‌هم ریخت

سرمربی سنگال در این جام پاپه تیاو خواهد بود؛ بازیکن سابق تیم ملی این کشور که جای اسطوره فوتبال سنگال آلیو سیسه پس از نزدیک به یک دهه حضور او روی نیمکت سنگال را در سال ۲۰۲۴ گرفت. تیاو که سابقه بازی در اسپانیا، فرانسه و سوئیس را به عنوان بازیکن داشت، در سال ۲۰۲۲ تیم متشکل از بازیکنان داخلی سنگال را به قهرمانی رقابت‌های قهرمانی آفریقا رساند و چهارمین صعود به جام جهانی را رقم زد. هرچند اکنون همه در فوتبال جهان، او را به خاطر حواشی دیدار فینال جام ملت‌های آفریقا ۲۰۲۵ مقابل مراکش می‌شناسند؛ جایی که او در اعتراض به تصمیم داور برای اعلام پنالتی برای مراکش در دقایق پایانی، تیمش را بیرون کشید؛ پیش از آنکه براهیم دیاز با پنالتی چیپ خود، مسیر را برای قهرمانی سنگال فراهم کند. در نهایت اقدام تیاو، منجر به تغییر نتیجه بازی از سوی دادگاه شد و به طور رسمی، جام به مراکش رسیده است؛ هرچند سنگال برنامه‌ای برای پس دادن جام ندارد. بسیاری در رسانه‌ها پس از این اتفاق، از تیاو و رفتار او انتقاد کردند و در مقابل، اصرار سادیو مانه برای بازگشت بازیکنان سنگال به بازی را ستودند.

روح بیدار یک قاره

نمادی از کرامت و امید یک ملت

محمدرضا رحیم پور/ وقتی تیم ملی سنگال با پیراهن‌های سبز، زرد و قرمز وارد زمین می‌شود، تنها یک تیم فوتبال نماینده این کشور نیست؛ بلکه تاریخ، فرهنگ، رنج، موسیقی و روح مقاوم ملتی در برابر چشم جهان قرار می‌گیرد. «شیرهای ترانگا» فقط نام مستعار تیم ملی سنگال نیست، بلکه توصیفی از هویت مردمی است که میان تلخی استعمار، خاطره برده‌داری و فقر اقتصادی، توانسته‌اند کرامت و امید خود را حفظ کنند.

جام جهانی ۲۰۲۲ بار دیگر نگاه جهان را به سنگال دوخت. تیمی که با وجود غیبت سادیو مانه، ستاره بزرگ خود، توانست شخصیت جنگنده‌اش را حفظ کند و نمایش‌هایی قابل احترام ارائه دهد.

اما فوتبال در سنگال تنها یک ورزش نیست؛ بخشی از هویت ملی و بازتاب روحیه اجتماعی مردمی است که واژه «ترانگا» را به عنوان مهم‌ترین اصل زندگی خود می شناسند.

سنگال در غربی‌ترین نقطه قاره آفریقا قرار گرفته؛ جایی که اقیانوس اطلس به شنزارهای آفریقا می‌رسد. پایتخت این کشور، داکار، شهری زنده و پرجنب‌وجوش است؛ شهری که در آن موسیقی، فوتبال، بازارهای محلی و بوی چای نعناع درهم تنیده‌اند. خیابان‌های داکار سرشار از رنگ است؛ از مینی بوس‌های نقاشی شده گرفته تا لباس‌های سنتی زنان آفریقایی که با طرح‌های درخشان در بازارها رفت‌وآمد می‌کنند.

اما آنچه سنگال را از بسیاری کشورهای آفریقایی متمایز کرده، مفهوم «ترانگا» است؛ واژه‌ای در زبان ولوف که معنایی فراتر از میهمان‌نوازی دارد. ترانگا نوعی منش اجتماعی و فرهنگی است؛ احترام به انسان، پذیرش دیگری و حفظ کرامت میهمان. شاید همین فرهنگ باعث شده سنگال در مقایسه با بسیاری از کشورهای منطقه، ثبات سیاسی بیشتری تجربه کند و از جنگ‌های داخلی گسترده دور بماند.

با این حال، پشت چهره پرانرژی داکار، تاریخ دردناکی نهفته است. جزیره «گوره» که در نزدیکی پایتخت قرار دارد، یکی از تلخ‌ترین نمادهای تجارت برده در جهان محسوب می‌شود.

قرن‌ها، هزاران آفریقایی از این جزیره به سوی کشتی‌های برده‌بران فرستاده شدند؛ سفری بی‌بازگشت که خانواده‌ها و ملت‌ها را از هم پاشید. «مسیر بدون بازگشت» در خانه تاریخی برده‌ها، هنوز هم نمادی از آن دوران تاریک است.

سنگال اما برخلاف بسیاری از ملت‌ها، کوشیده این زخم تاریخی را به بخشی از حافظه و آگاهی جمعی تبدیل کند؛ نه برای نفرت، بلکه برای یادآوری مقاومت. همین روحیه در فوتبال این کشور نیز دیده می‌شود. بازیکنان سنگال اغلب از محله‌های فقیر و شرایط دشوار برخاسته‌اند، اما با اتکا به اراده و انضباط، خود را به سطح اول فوتبال جهان رسانده‌اند.

فرهنگ سنگال بدون موسیقی قابل تصور نیست. در این کشور، ریتم طبل‌ها بخشی از زندگی روزمره مردم است. موسیقی «سابار» با ضرباهنگ تند و پرشورش، در جشن‌ها، عروسی‌ها و حتی اعتراض‌های اجتماعی حضور دارد. موسیقی در سنگال فقط سرگرمی نیست؛ زبان احساسات جمعی مردم است.

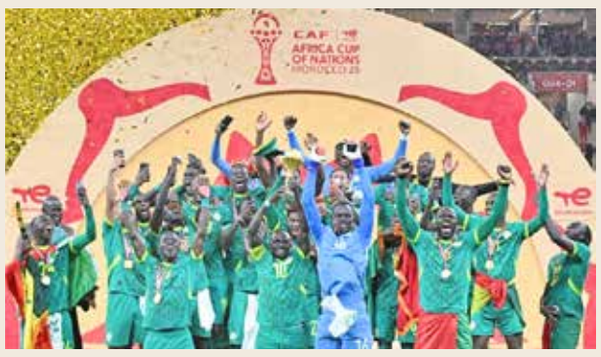

در میان چهره‌های فرهنگی این کشور، نام یوسو ندور جایگاهی ویژه دارد؛ خواننده‌ای که توانست موسیقی سنتی آفریقا را با پاپ و جاز تلفیق کند و صدای سنگال را به جهان برساند.

آهنگ معروف «هفت ثانیه» او، تنها یک قطعه موسیقی نبود؛ پلی میان فرهنگ آفریقایی و جهان مدرن محسوب می‌شد. ندور بعدها وارد عرصه سیاست و فرهنگ شد و نشان داد هنر در سنگال ارتباطی عمیق با جامعه دارد.

ادبیات و اندیشه نیز در سنگال ریشه‌ای عمیق دارد. لئوپولد سدار سنگور، نخستین رئیس جمهور این کشور، فقط یک سیاستمدار نبود؛ شاعری برجسته و از بنیانگذاران جنبش «نگریتود» بود؛ جریانی فکری که بر هویت و غرور فرهنگی آفریقایی تأکید می‌کرد. سنگور معتقد بود آفریقا باید گذشته و سنت‌های خود را نه به عنوان نشانه عقب‌ماندگی، بلکه به عنوان سرچشمه هویت بازشناسد.

در سینما نیز سنگال جایگاهی ویژه دارد. عثمان سمبن، فیلمساز بزرگ آفریقایی، با آثاری درباره استعمار، فقر و عدالت اجتماعی، نگاه تازه‌ای به سینمای جهان ارائه داد. فیلم‌های او تصویر واقعی‌تری از آفریقا نشان می‌دادند؛ قاره‌ای که فراتر از کلیشه‌های رایج، سرشار از فرهنگ و اندیشه است.

فوتبال اما همچنان مهم‌ترین زبان مشترک مردم سنگال باقی مانده است. از شگفتی بزرگ جام جهانی ۲۰۰۲ تا قهرمانی در جام ملت‌های آفریقا در سال ۲۰۲۲، فوتبال به مردم این کشور اعتمادبه‌نفس تازه‌ای بخشیده است.

بازیکنانی چون سادیو مانه، کالیدو کولیبالی و ادوارد مندی، قهرمانان ملی مردمی هستند که در چهره آنها تصویر مبارزه و پیشرفت را می‌بینند.

سنگال امروز فقط یک کشور آفریقایی نیست؛ نمادی از قاره‌ای است که می‌خواهد تصویر تازه‌ای از خود به جهان ارائه دهد؛ قاره‌ای که سال‌ها زیر سایه استعمار، فقر و تحقیر قرار داشت، اما اکنون با فرهنگ، هنر، فوتبال و هویت مستقلش در حال بازتعریف جایگاه خود است.

> **سنگال امروز فقط یک کشور آفریقایی نیست؛ نمادی از قاره‌ای است که می‌خواهد تصویر تازه‌ای از خود به جهان ارائه دهد؛ قاره‌ای که سال‌ها زیر سایه استعمار، فقر و تحقیر قرار داشت اما اکنون با فرهنگ، هنر، فوتبال و هویت مستقلش در حال بازتعریف جایگاه خود است**

Group I

چهارمین حضور در جام جهانی

سرمربی: پاپه تیاو(سنگال)

کاپیتان: کالیدو کولیبالی

بهترین عملکرد: صعود به یک‌چهارم نهایی(۲۰۰۲)

رتبه در رده‌بندی فیفا: ۱۴

ستارگان: سادیو مانه(النصر)، ایلمان اندیایه(اورتون) و ادوارد مندی(الاهلی)

برنامه بازی‌ها:
سه‌شنبه ۲۶ خرداد: فرانسه - سنگال ۲۲:۳۰
سه‌شنبه ۲ تیر: نروژ - سنگال ۳:۳۰
جمعه ۵ تیر: سنگال - عراق ۲۲:۳۰

معرفی تیم‌های حاضر در جام جهانی

سنگال

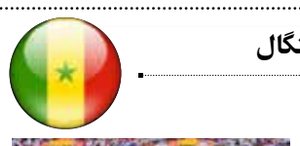

جاه‌طلب مثل شیرهای ترانگا

یکی از کشورهایی که در سال‌های اخیر خود را در فوتبال آفریقا تبدیل به یک مدعی بلامنازع کرده است، سنگال بوده؛ کشوری که تا پیش از جام جهانی ۲۰۰۲ جایی در بین مدعیان سنتی قاره آفریقا نداشت اما با نسل طلایی برونو متسو و افتتاحیه تاریخی در جام جهانی ۲۰۰۲ و شکست دادن مدافع عنوان قهرمانی، به عنوان یک مدعی جدید در فوتبال آفریقا مطرح شد و تا مرحله یک‌چهارم نهایی صعود کرد. سال‌ها گذشت و نوبت به نسل تازه‌ای از بازیکنان به رهبری سادیو مانه رسید تا برای سه دوره متوالی، حضور در جام جهانی و دو قهرمانی در جام ملت‌های آفریقا را تجربه کنند؛ البته که قهرمانی دوم آنها در تصمیمی بحث‌برانگیز با حکم دادگاه زیر سؤال رفته اما در زمین فوتبال، سنگال در طول پنج سال اخیر دوبار فاتح فوتبال آفریقا شده و به عنوان یکی از تیم‌های مطرح قاره، پا به جام جهانی ۲۰۲۶ در یکی از دشوارترین گروه‌های ممکن خواهد گذاشت.

نحوه صعود چگونه بود؟

سنگال نیز مانند اکثر مدعیان قاره آفریقا کار سختی برای صعود به جام جهانی ۲۰۲۶ در فرمت جدید مقدماتی قاره آفریقا نداشت. شیرهای ترانگا در طول مرحله مقدماتی بدون شکست بودند و با ۲۴ امتیاز از ۱۰ بازی و کسب تنها سه تساوی، با ۲۲ گل زده و سه گل خورده راهی جام جهانی شدند. لحظه طلایی صعود این تیم به جام جهانی در جدال با تیمی رقم خورد که خود از طریق پلی‌آف، سهمیه‌های آفریقا در این جام جهانی را تکمیل کرد: جمهوری دموکراتیک کنگو. آنها در نیمه نخست با دو گل از کنگو عقب افتاده بودند اما گل‌های پاپه کی و نیکولاس جکسون بازی را به تساوی کشید تا اینکه گل دقیقه ۸۷ پاپه متر سار، برد ۳-۲ سنگال در نبرد سرنوشت‌ساز مرحله مقدماتی را مقابل تیم قدرتمند کنگو رقم زد. در نهایت، کنگو تنها دو امتیاز برای صعود مستقیم به جام جهانی کم آورد و شاید اگر سنگال راهی مرحله پلی‌آف می‌شد، نمی‌توانست مانند کنگو به راحتی از سد دو تیم مطرح کامرون و نیجریه عبور کند.

تنها قربانی قانون بازی جوانمردانه

سنگال هر بار در جام جهانی حضور پیدا کرده، توانسته تا حدی انتظارات را برآورده کند؛ نخستین حضور در جام جهانی با شکست دادن قهرمان دوره گذشته در افتتاحیه جام جهانی ۲۰۰۲ مقابل فرانسه و با صعود به مرحله یک‌چهارم نهایی همراه شد؛ جایی که ترکیه موفق شد سنگال را از رؤیای صعود به نیمه‌نهایی جام جهانی محروم کند. در سال ۲۰۱۸، سنگال توانست ۴ امتیاز در مرحله گروهی کسب کند اما به شکلی عجیب قربانی یک قانون تازه در روسیه شد: حذف به دلیل کارت زرد بیشتر نسبت به ژاپنی که امتیاز، تفاضل و گل زده مشابهی نسبت به سنگال داشت. در سال ۲۰۲۲ نیز سنگال در گروه نخست قرار گرفت و پس از شکست مقابل هلند در نخستین بازی، با شکست دادن قطر و اکوادور راهی مرحله حذفی شد؛ هرچند که مسیر تیم آلیو سیسه با شکست سه بر صفر مقابل انگلیس در مرحله یک‌هشتم نهایی به پایان رسید.

مدل بازی سنگال چگونه خواهد بود؟

ترکیب تیم ملی سنگال معمولاً با آرایش ۳-۳-۴ و ۱-۳-۲-۴ چیده می‌شود و سه بازیکن جلوی زمین را سادیو مانه، ایلمان اندیایه و نیکولاس جکسون تشکیل می‌دهند. هر سه بازیکن، توانایی بازی در پست‌های مختلف خط حمله را دارند و این موضوع به خط حمله سنگال فرصت می‌دهد تا با تغییر پست بازیکنان، خط دفاعی حریف را گیج کند. در میانه میدان هافبک تیم تاتنهام یعنی پاپه سار کمربند خط میانی را محکم کرده و در خط دفاع، کالیدو کولیبالی باتجربه که با الاهلی به دو قهرمانی آسیایی رسیده است، رهبری خط دفاعی را برعهده دارد. همچنین بهترین دروازه‌بان جهان در سال ۲۰۲۱ یعنی ادوارد مندی، در خط دروازه از ستارگان اصلی سنگال خواهد بود و انتظار می‌رود که از سنگال فوتبال روان و تهاجمی ببینیم، هرچند که برخورد با نروژ و فرانسه، کار تیم ملی سنگال در این دوره از جام جهانی را دشوارتر از گذشته کرده است.